

KANEPI VALD

KANEPI KIHULKUND

Kanepi kihlkunna
tsihiotsminõ 16.03.2024

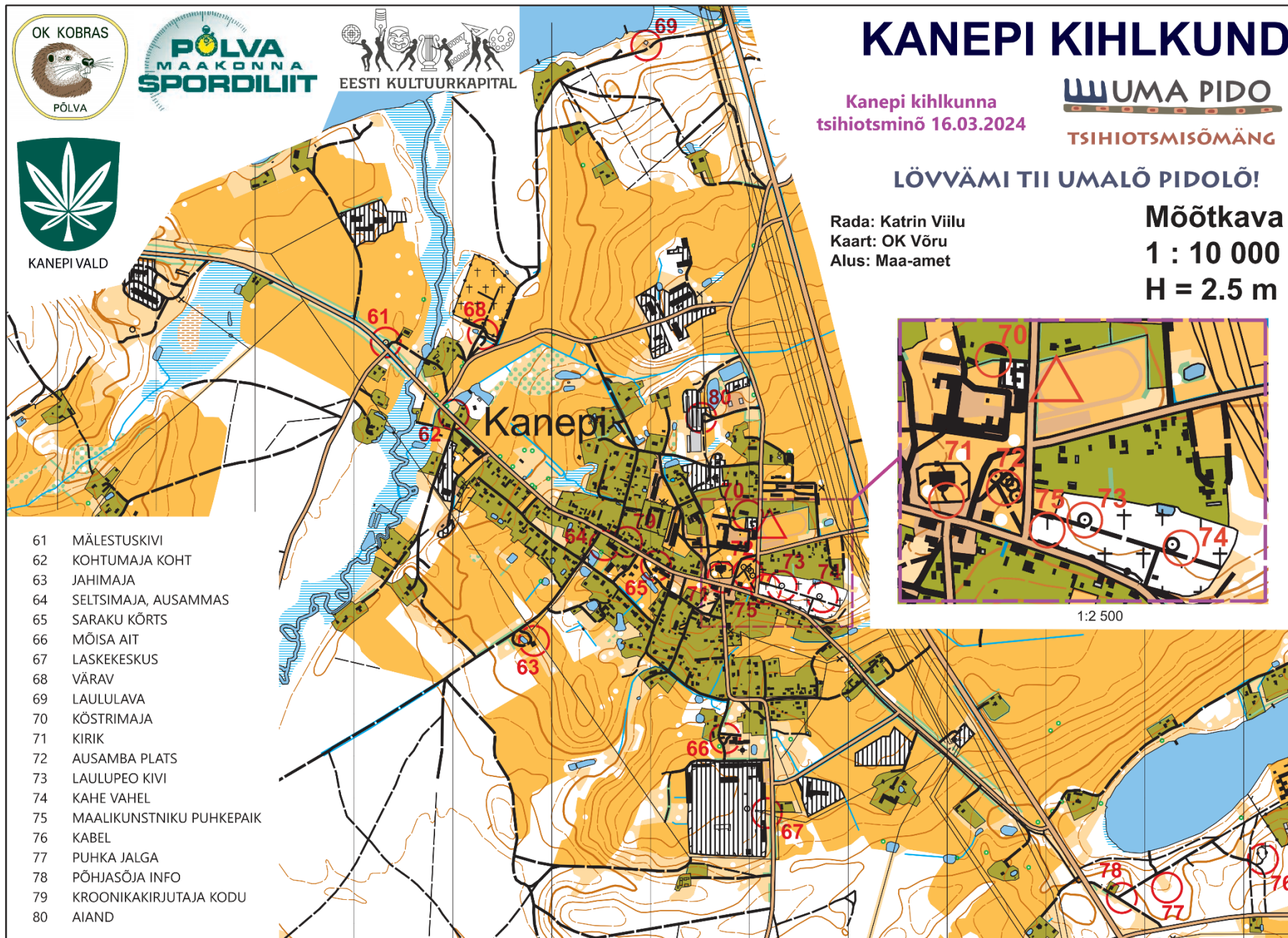

TSIHIOTSMISÖMÄNG

LÖVVÄMI TII UMALÕ PIDOLÕ!

Rada: Katrin Viilu
Kaart: OK Võru
Alus: Maa-amet

Mõõtkava
1 : 10 000
H = 2.5 m

UMA PIDO

TSIHLOTSMISÖMÄNG

KANEPIN 16.03.2024

61. Ritsike kõrts ja Weizenbergi sünnukotus

Weizenbergi August Ludwigi sünnukotust märkvä mälehtuskivi Kanepi-Otõpää suurõtii veeren tetti vallalõ 1964. aastagal. Weizenberg (6.04.1837–22.11.1921) oll' eesti rahvuslidsõ skulptuuri luuja. Tä sündü Ritsike kõrdsitalon (parhillatsõs häönü) Vana-Piigandi vallan, opsõ Kanepi kihlkunnakoolin ja Karstõn tiisleri man. Tä tekk' Erästvere mõisan puutüüd ja lätõ 1862 Frankfurti puuvoolitsõmist opma. Edesi opsõ skulptuuri Münchenin, Berliinin, Viinin, Peterburin ja tekk' Rooman 20 aastakka kujomeistre tüüd. Timä tunnõtumba' tüü' omma' „Koit“, „Hämarik“, „Kalev“, „Linda“ ja „Lootus“ Kanepin. Tä om muu hulgan tennü üle saa rinnakujo. Weizenberg om kujotanu umaaigsit suuri inemiisi, näide hulgan Fr. R. Kreutzwaldi, F. J. Wiedemanni, W. F. Krügerit, C. R. Jakobsoni, J. V. Jannsenit ja Lydia Koidulat. Weizenberg on loonu ka hulga sambakavandit ja tennü havvasambit. Timä kavandidõ pääl omma' näütüses Aleksander I, Aleksander II, Aleksander III, Katariina I, Peeter I, Aleksander Puškin ja Karl Ernst von Baer. Tä om kirotanu ka näütemänge ja tennü pia sada viisi. Weizenberg on matõt Tartu Maarja kalmuaida imä ja sõsaridõ kõrvalõ. Kalmu pääl näge timä hindä tettüt „Kaitseingli“ kujjo.

Ritsike kõrts ja Weizenbergi sünnikoht

August Ludwig Weizenbergi sünnipaika tähistav mälestuskivi Kanepi-Otepää maantee ääres avati 1964. aastal. Weizenberg (6.04.1837–22.11.1921) oli eesti rahvusliku skulptuuri looja. Ta sündis Ritsike kõrtsitalus (nüüdseks hävinud) Vana-Piigandi vallas, õppis Kanepi kihelkonnakoolis ja seejärel Karstes tisleri õpipoisina. Töötas Erastvere mõisas peentislerina ja siirdus 1862 Frankfurti puunikerdust õppima. Õppis skulptuuri Münchenis, Berliinis, Viinis, Peterburis, töötas kujurina 20 aastat Roomas. Tema tuntumad tööd on „Koit“, „Hämarik“, „Kalev“, „Linda“ ning „Lootus“ Kanepis, tema loomingusse kuulub muu hulgas üle saja portreebüsti. Ta on portreteerinud omaaegseid suurkujusid, nende hulgas Fr. R. Kreutzwaldi, F. J. Wiedemanni, W. F. Krügerit, C. R. Jakobsoni, J. V. Jannsenit ja Lydia Koidulat. Weizenberg on loonud hulga monumentide kavandeid ja valmistanud ka hauamonumente. Tema monumendikavanditelt leiab näiteks Aleksander I, Aleksander II, Aleksander III, Katariina I, Peeter I, Aleksander Puškini ja Karl Ernst von Baeri. Ta on kirjutanud ka näidendeid ja loonud ligi sada viisi. Weizenberg on maetud Tartu Maarja kalmistule ema ja õdede kõrvale. Kalmu ehib tema enda valmistatud „Kaitseingli“ kuju.

62. Kohtumaja

Tansaman saiso Vana-Piigandi valla kohtumaja. Maja ja suidsusann ehitati aastil 1890–1900. Majan oll' säidse tarrõ, kohtupidämise ruum, kartsõr, küük jne. Parhilla tüütäs tan Elmari küläliisimaja. Hoonõ' omma' tuudu muialt ja tan kokko pantu.

Kohtumaja

Siin asus Vana-Piigandi valla kohtumaja. Maja ja suitsusaun ehitati aastatel 1890–1900. Majas oli seitse tuba, kohtupidamisruum, kartser, köök jne. Praegu asub siin Elmari külalistemaja. Külalistemaja hooned on toodud mujalt ja siin kokku pandud.

63. Jahimaja

Kanepi Jahiselts küsse 2020. aastagal PRIA-lt rahha, et uma jahitrohveede maja mõtsaeläjide ümbretüütämise ruum nõudmiisi perrä säadi'. 2021. aastagal nakas ehitüs pääle. Jahimiihil omma' tan nüüd olõman kõik lihakehhi ümbretüütämises tarvilidsõ' ruumi' ja külmakapi'.

Jahimaja

Kanepi Jahiselts taotles 2020. aastal PRIA taotlusvoorust raha, et oma trofeemaja jahiulukite esmakäitlusruum nõuetega vastavusse viia. 2021. aastal algas ehitus. Jahimeestel on siin nüüd olemas kõik ulukirümpade käitlemiseks tarvilikud ruumid: esmakäitlusruum ja külmikud.

64. Kanepi seldsimaja ja Weizenbergi mälehtüssammas

Kanepi seldsimaja sai valmis 1887. aastagal, ehitäjä oll' Kanepi Laulu Selts. Majja om mito kõrda suurõmbas tettü ja ildaaigu tekk' huunõ läbi viil vahtsõnduskuuri.

18. septembril 1936 panti Kanepi Laulu Seltsi iistvõtmisõl seldsimaja ette Weizenbergi mälehtüssammas (luuja Jõesaarõ Ernst), mille edeküle pääl om skulptori portreereljeef.

Kanepi seltsimaja ja Weizenbergi mälestussammas

Kanepi seltsimaja valmis 1887. aastal, ehitajaks Kanepi Laulu Selts. Hoonet on mitu korda suuremaks ehitatud ja hiljuti läbis see renoveerimiskuuuri.

18. septembril 1936 avati Kanepi Laulu Seltsi eestvõtmisel seltsimaja ees Ernst Jõesaare loodud Weizenbergi mälestussammas, mille esiküljel asub skulptori portreereljeef.

65. Saraku kõrts

Seo oll' pallodõ valla kõrtsõ siän viimäne, kon lõpõtõdi avalik viinamüümine. Kõrvalmajan luudi sis riikline viinamonopol. Kanepi priitahtliidsi pritsimiihi selts sündü 1921. aastagal ja edimält kolisi selts kõrdsi ruumõhe. 1924. aastagal ostõti Saraku kõrdsihoonõ seldsile ja sääl tetti ümbreehitüs: hoonõ sai torni, ehitedi kuuri' tehnikaga jaos, viil ildamba garaasi'. Ku sai valmis vahtsõnõ pritsimaja, panti hoonõ müüki. Parhilla tüütäs siin Mini-Hiire äri.

Saraku kõrts

See oli üks paljudest valla kõrtsidest ja viimane kõrts, kus lõpetati avalik viinamüük. Kõrvalmajas loodi siis riiklik viinamonopol. Kanepi Vabatahtlik Tuletõrje Selts asutati 1921. aastal ja esialgu kolis selts kõrtsi ruumidesse. 1924. aastal osteti Saraku kõrtsihoone seltsile ja ehitati ümber: tehti torn, kuurid tehnika jaoks, hiljem garaažid. Kui valmis uus tuletõrjedepoo, läks hoone müüki. Praegu on siin Mini-Hiire äri.

66. Mõisaait

2008. aastaga augustin tetti seon inneskidsen kerigumõisa huunõn vallalõ Liiwimaa Antiigi kunsti ja vanakraami ait. Aidan näüdäti kunsti ja säääl oll' ka vanakraami hoitus. Parhilla om hoonõ kerigulõ tagasi antu ja inämb säääl kunstitõid kaia' ei saa'.

Mõisaait

2008. aasta augustis avati selles endises kirikumõisa hoones Liiwimaa Antiigi kunsti ja vanavara ait. Aidas olid kunsti eksponeerimise ruum ja vanavara hoidla. Nüüdseks on hoone kirikule tagastatud ja enam seal antiiki ei eksponeerita.

67. Laskmiskotus

Kanepi laskmiskotussõn saa lasta' saisvidõ ja liikvide märke vasta, võistõlda' sõpruga täpsus- ja kipõlaskmisõn, pitä' jahti ja tetä' pall'o muud. Kõkkõ seod egä ilmaga.

Kanepi laskmiskotussõn saa lasta' peris püssega ja niimuudu, et suurõ ekraani pääle näüdätäs märke vai kogoni filmõ. Täppisaamiisi kotsilõ saa teedüst õkva, a seod või ka takastperrä kaia' ja analüüsi'. Puutri lugõ kokko paugu' ja täppisaamisõ' ja näütäs, ku pall'o aigu laskmisõs lätš. Ei olõ' vaia juuskõ', et paprõst märklehti paika säädi'. Oppust andva' koolitõdu' asatundja'. Huvilidsõl ei piä' olõma püssälupa ega umma püssä.

Pruuvi' saa mitmõsugumaidsi püssä – õhupüssäst peris tõsitsidõ „mängoasjuni“ vällä.

Laskekeskus

Kanepi laskekeskuses saab lasta seisvaid ja liikuvaid märke, võistelda sõpradega täpsus- ja kiiruslaskmises, pidada jahti ja teha palju muudki. Seda kõike iga ilmaga.

Kanepi laskekeskuses saab lasta päris relvadest ja nii, et suurele ekraanile on kuvatud märgid või film. Tabamuste kohta saab infot kohe, aga seda võib ka tagantjärele analüüsida. Arvuti loeb ära lasud ja tabamused ning näitab laskmiseks kulunud aega. Ei ole vaja joosta, et pabermärklehti paika sättida.

Kõik toimub koolitatud instruktorite juhendusel. Huvilisel ei pea olema relvaluba ega isiklikku relva. Proovida saab erinevaid relvi – õhupüssist päris tõsiste „mänguasjadeni“ välja.

68. Ala kalmuaia väret

Seo väredid taadõ kalmuaidad om matõt pallo paigapäälitsit kultuuri- ja haridustegeläisi ja Vabahussõan langõnuid.

Üts kuulsampi matõtuid om näütüses Hallapi Saul (10.12.1897 Erästvere – 18.07.1941 Umbusi) – Eesti rassõjõustiklanõ ja maailmameistri jõutõstmisõn (1922). Tä oll' neläkõrdnõ Eesti meistri ja tekk' uma sportlasõtii joosul üte olümpiä-, viis ilma- ja säidse Euruupa rekordit. Käve ka 1924. aastaga Pariisi olümpiämängõl. Segätsil ja keerolidsil aigõl, 1940. aastidõ alostusõn, oll' ka timä üts veletapusõa ohvri.

Ala kalmistu värav

Selle värava taha kalmistule on maetud palju kohalikke kultuuri- ja haridustegelasi ning vabadussõjas langenuid.

Üks kuulsamaid maetuid on näiteks Saul Hallap (10.12.1897 Erästvere – 18.07.1941 Umbusi) – Eesti raskejõustiklane ja maailmameister jõutõstmises (1922). Ta oli neljakordne Eesti

meister ning püstitas oma sportlaskarjääri jooksul ühe olümpia-, viis maailma- ja seitse Euroopa rekordit. Võttis osa 1924. aasta Pariisi olümpiamängudest. Segastel ja keerulistel aegadel, 1940. aastate algul, sai temast üks vennatapusõja ohvreid.

Photo: Unknown / Estonian Olympic Committee (cropped)

69. Laululava ja Ritsike palo

Laululava ehitati Jõksi järve viirde 1992. aastagal Tsentropovi Vadimi kavandi perrä Kanepi koloosi tüümehe'. Laululava ümbrekunda kutsutas Ritsike palos.

Ritsike palo pedäjä' omma' 130 aastakka vana, tuu tähendäs, et seo mõtsa elotsõõr nakas pääle 19. saandi tõsõn poolõn. Eesti- ja Liivimaa aoluulinõ kaart aastagast 1884 näütäs, et järveviirde maa pääl hoiti sis eläjit. Määndselgi aol jäteti seo maa ku kehväpoolinõ süütü ja mõts kasvi pääle.

Laululava ja Ritsike palo

Laululava ehtasid Jõksi järve äärde aastal 1992 Vadim Tsentropovi kavandi järgi Kanepi kolhoosi töömehed. Selle ümbrust kutsutakse Ritsike paloks.

Ritsike palo männid on 130 aastat vanad, seega algas selle metsa eluring 19. sajandi teisel poolel. Eesti- ja Liivimaa ajalooline kaart aastast 1884 näitab, et järveäärne ala oli siis kasutusel karjamaana, aga mingil ajal jäeti see n-ö lahja maana kasutusest välja ja maa-ala metsastus.

70. Köstrimaja

Tan oll' opõtaja Rothi Johann Philipi aigu ehitet leerimaja, miä 2002. aastagal maaha lahuti. Seo oll' haridustegeläisi Treffneri Hugo (1845–1912) ja Gustavi sünnüpaik.

Treffneri Hugo Hermann Fürchtegott (5.07/17.07.1845 Kanepi – 29.02/13.03.1912 Tartu) oll' Eesti kultuuritegeläne ja Hugo Treffneri gümnaasiumi luuja.

Tä sündü Kanepin köstri Treffneri Ludwigi perren. Täl oll' neli velle ja üts sõsar. Opmist alost tä koton, ildamba jakas Tartu kubõrmangugümnaasiumin ja Võrol poissõkoolin. 1868. aastagal astsõ tä Tartu Ülikuuli filoloogiat opma. Neli aastakka ildamba lätš usutiiduskunda, mille lõpõt 1880. aastagal. Ligi 15 aastakka oll' tä kodooppaja. Lisas uma kooli juhtmisõlõ oll' Treffneri Hugo alatõn 1899. aastagast kooni surmani Tartu Puškini tütlätsigümnaasiumin usuoppusõ oppaja.

Köstrimaja

Siin asus pastor Johann Philipp Rothi ajal ehitatud leerimaja, mis 2002. aastal lammutati. See oli haridustegelaste Hugo (1845–1912) ja Gustav Treffneri sünnikoht.

Hugo Hermann Fürchtegott Treffner (5.07/17.07.1845 Kanepi – 29.02/13.03.1912 Tartu) oli Eesti kultuuritegelane ja Hugo Treffneri gümnaasiumi asutaja.

Ta sündis Kanepis köster Ludwig Treffneri peres. Tal oli neli venda ja üks õde. Haridusteed alustas ta kodus, hiljem jätkas õpinguid Tartu kubermangugümnaasiumis ja Võrus poeglaste koolis. 1868. aastal astus ta Tartu Ülikooli filoloogiat õppima. Neli aastat hiljem läks ta üle usuteaduskonda, mille lõpetas 1880. aastal. Ligi 15 aastat oli ta koduõpetaja. Lisaks oma kooli juhtimisele oli Hugo Treffner alates 1899. aastast kuni surmani Tartu Puškini tütarlastegümnaasiumi usuõpetuse õpetaja.

71. Kanepi kerik

Edimäne kerik ehitedi Kanepi kihlkunda 1674. aastagal. Seo oll' puust ja ristikujolinõ, ilma tornilda. Puust kerik tiinse rahvast kooni 1810. aastagani. Kivist kerigu ehitamisega naati pääle joba 1806. aastagal ja seo sai valmis 1810. Legendi perrä panti müürü sisse kana pää, millest tulõ ka Kanepi nimi.

28. augustil 1810 pühits kerigu kindral-supõrintendent Sonntagi Karl Gottlob. Vahtsõnõ kerik nimetädi pühä Johannõsõ kerigus. 23. mail 1831 läts kerik piksest palama, no ehitädi vahtsõst üles.

Kanepi kirik

Esimene kirik Kanepi kihelkonnas ehitati 1674. aastal. See oli puust ja ristikujuline, ilma tornita. Puust kirik püsis kuni 1810. aastani. Kivist kiriku ehitamist alustati juba 1806. aastal ja see valmis 1810. Legendi järgi pandi müüri sisse *kana pää*, millest tuleb ka Kanepi nimi.

28. augustil 1810 pühitses kiriku kindral-superintendent Karl Gottlob Sonntag. Uus kirik nimetati püha Johannese kirikuks. 23. mail 1831 süttis kirik välgust põlema, kuid ehitati seejärel uuesti üles.

72. Avvusambaplats

Arvatas, et tan olli' Kanepi edimäne kerik (1674) ja kalmuaid. Ildamba olli' tan Vabahussõa ja II ilmasõja mälehtüsmärk.

Vabahussõa mälehtüsmärk Kanepi keriguaian om nimmat riiklidsõs kultuurimälestises. Mälehtüssamba kavandi tekk' ja samba ragosi kivist vällä Vana-Piigastõst peri kujoragoja Jannese Aleksandri. Mälehtüsmärk tetti valla 15. augustil 1926. Sammas lasti purus 1946. aastagal. Tükü viidi minemä 1951. aastagal. Obõlisk luudi vahtsõst 24. juulis 1988 ja tetti vahtsõst valla 25. septembril 1988.

Samba pääl om tekst: „Teekäija, seisatad sa siin, siis mäleta! / Wõideldes surime, et wabaks jääks / eestlaste maa!“ Allpuul om kivi sisse raotu Vabadusõristi kujotis ja 23 Vabahussõan langõnu soldani nime.

Ausambaplats

Siin arvatakse olevat Kanepi esimese kiriku (valminud 1674) ja kalmistu asukoht. Hiljem asusid siin vabadussõja ja II maailmasõja mälestusmärk.

Vabadussõja mälestusmärk Kanepi kirikuaias on tunnistatud riiklikuks kultuurimälestiseks. Mälestussamba kavandas ja raius kivist välja Vana-Piigastest pärit skulptor Aleksander Jannes. Mälestusmärk avati 15. augustil 1926. Sammas õhiti 1946. aastal. Tükid veeti ära 1951. aastal. Obelisk taastati 24. juuliks 1988 ja taasavati 25. septembril 1988.

Sambal on tekst: „Teekäija, seisatad sa siin, siis mäleta! / Wõideldes surime, et wabaks jääks / eestlaste maa!“ Selle all on kivisse raiutud Vabadusristi kujutis ja 23 vabadussõjas langenud sõduri nimed.

73. Laulupidokivi Kanepi kalmuaian

See vana ristikujuline kivi, mis seisõ keriguplatsi pääl, tuudi matusaida parron Rothi aigu. Kivi pääl omma' aastagaarvu': ütel puul 1820, tõsõl puul 1869. Kivi om vahtsõst kõrda tett 2003. aastagal. Kõik laulupitõ rongikäügi' Kanepin nakkasõ' alasi pääle seo kivi mant.

Laulupeokivi Kanepi kalmistul

See vana ristikujuline kivi, mis asus kirikuplatsil, toodi kalmistule parun Rothi ajal. Kivil on aastaarvud: ühel pool 1820, teisel pool 1869. Taastatud on kivi 2003. aastal. Kõik laulupidude rongkäigud Kanepis algavad alati selle kivi juurest.

74. Katõvaihõl

Kae kurrakätt: säääl om paroniperre von Rothide perämäne kodo.

Von Rothi Johann Philipp (13.11/24.11.1754 Pärnu – 13.06/25.06.1818 Kanepi) oll' baltisaksa peritolo Eesti vaimolik. 1780. aastagast kooni surmani oll' tä Kanepi Jaani kogodusõ opõtaja, aastil 1798–1800 oll' timä käe all üteliidsi Võro kogodus. Aastil 1798–1818 oll' tä Võro praoskkunna praosk ja alatõn septembrist 1803 konsistooriumi assõsri.

Von Rothi Johann Philipp oll' kuun Oldekopi Gustav Adolphiga Tarto maa rahva Näddali-Lehe luuja. Praosk Rothi iistvõtmisõl asotõdi 1804. aastagal Kanepin Liivimaa kubõrmangu edimäne kihlkunnakuul (poissõlõ), 1811. aastagal ka tütarlatsikuul. Kanepi kihlkund oll' Eestin edimäne, kon naati priinimmi pruukma. Inne seod olli' priinime' õnnõ noil, kiä olli' liina pagõnu vai soldanis võetu.

Kae häädkätt: säääl om Weizenbergi Augusti vanõmbidõ puhkepaik.

1897. aastaga suvõl panti kunstnigu vanõmbidõ kalmu pääle elosuurusõn pronksist engli. Kujo sais mustast marmorist ja ravvakivist alossõ pääl, kohe omma' raotu sõna': „Siin ligidal elasivad Isa ja Ema, nad kandsivad rõõmu ning kurbtust kuni selle kohani. Siin ligidal ka minu õnn, minu ilu ning minu taevas, ja siin surgu ka minu viimane mälestus.“

Kahevahel

Vaata vasakule: seal on von Rothide parunipere viimne kodu.

Johann Philipp von Roth (13.11/24.11.1754 Pärnu – 13.06/25.06.1818 Kanepi) oli baltisaksa päritolu Eesti vaimulik. 1780. aastast kuni surmani oli ta Kanepi Jaani koguduse õpetaja, aastatel 1798–1800 hooldas ühtlasi Võru kogudust. Aastatel 1798–1818 oli ta Võru praostkonna praost ja alates septembrist 1803 konsistooriumi assessor.

Johann Philipp von Roth oli koos Gustav Adolph Oldekopiga Tarto maa rahva Näddali-Lehe asutaja. Pastor Rothi algatusel asutati 1804. aastal Kanepis Liivimaa kubermangu esimene kihelkonnakool (poistele), 1811. aastal aga tütarlastekool. Kanepi kihelkond oli Eestis esimene, kus hakati perekonnanimesid andma. Enne seda olid perenimed vaid linna pagenuil või soldatiks võetuil.

Vaata paremale: seal asub August Weizenbergi vanemate puhkepaik.

1897. aasta suvel paigutati kunstniku vanemate kalmule elusuuruses pronksist ingel. Kuju asub mustast marmorist ning graniidist alusel, millesse on raiutud sõnad: „Siin ligidal elasivad Isa ja Ema, nad kandsivad rõõmu ning kurbtust kuni selle kohani. Siin ligidal ka minu õnn, minu ilu ning minu taevas, ja siin surgu ka minu viimane mälestus.“

75. Kunstnik Kongo Alfredi puhkõpaik

Kongo Alfred oll' eesti maalikunstnik (10.10.1906 – 31.12.1990) ja om matõt Kanepi Mäe kalmuaida. Tä astsõ Pallasõ korgõmbahe kunstikuuli 1929. aastagal. Ummi pilte pääl om tä kujotanu pall'o Kanepi kandi perädü ilosat luudust. Tä härgüt' kõvva ka paigapäälist kultuuriello: kõrrald' maalilaagrõid ja kooli aastapäivi aigu maalinäütüisi. Tä oll' ka Tarto kunstikooli oppaja. Timä opilaisist omma' palló' tunnõdu kunstniku'. 1977. aastagal sai tä ENSV teenelidse kunstnigu avvunime, 1985. aastagal Mäe Konradi preemiä.

Kunstnik Alfred Kongo puhkepaik

Alfred Kongo oli eesti maalikunstnik (10.10.1906 – 31.12.1990) ja on maetud Kanepi Mäe kalmistule. Alfred Kongo astus kõrgemasse kunstikooli Pallas 1929. aastal. Ta on maalinud Kanepi kandist palju kauneid vaateid. Tema eestvõttel elavnes kohalik kultuurielu: ta korraldas maalilaagreid ja kooli aastapäevade aegu maalinäitusi. Ta oli ka Tartu Kunstikooli õppejõud. Tema õpilastest on paljud tuntud kunstnikud. 1977. aastal sai ta ENSV teenelise kunstniku nimetuse, 1985. aastal Konrad Mäe preemia.

76. Kapõl

Erästvere om üts ümbrekunna vanõmbit külli. Erästveren om alalõ mõisapark, kon kasus luuduskaitsõ-alonõ Erästvere tamm, miä om pant kasuma arvada 1806. aastagal. Erästvere mõisaherri matusaid ja kapõl tetti parki 1883. aastagal. Kapõl nimetädi tollõaigsõ mõisaherrä tütre von Ungern-Sternbergi Maria Anna Eugenie (1856–1909) perrä Maria kabõlis. Kapõl häötädi 1948. aastagal. Pargi keskele, inneskidse Maria kabõli alosmüürü pääle om ehitet von Ungern-Sternberge suguseldsi kapõl, midä kutsutas vahmili viimädse Eestin sündünü esindäjä Gerhardi nime perrä. Pargi veeren om perädü illos Erästvere järv.

Kabel

Erastvere on üks ümbruskonna vanemaid asulaid. Erastveres on alles mõisapark, kus kasvab looduskaitse all olev Erastvere tamm, mis on istutatud arvatavasti 1806. aastal. Erastvere mõisnike kalmistu ja kabel rajati parki 1883. aastal. Kabel nimetati toleleagse mõisniku tütre

Maria Anna Eugenie von Ungern-Sternbergi (1856–1909) järgi Maria kabeliks. Kabel hävitati 1948. aastal. Pargi keskele, endise Maria kabeli vundamendile on ehitatud von Ungern-Sternbergide suguvõsa kabel, mis kannab selle viimase Eestis sündinud liikme järgi Gerhardi nime. Pargi ääres asub silmapaistvalt ilus Erastvere järv.

77. Tõmba hõngu!

RMK puhkõkotusõn saa pistü panda kooni 20 nelläinimeselüüvitsät ja tan om ka kats kattõga tulõkotust. Siist nakas pääle 1 km pikkunõ käügirada, kon tiid näütäse' viida'.

Puhka jalga!

RMK puhkekoht võimaldab püstitada kuni 20 neljainimesetelki ja siin on kaks kattega lõkkeaset. Siit algab ka viitadega varustatud 1 km pikkune jalutusrada.

78. Põhjasõa Erästvere tapõlusõ mälehtüskivi

1700. aastaga veebruarin nakas Põhjasõda ja tapõlusõ' jõudsõ' ka Eestimaalõ. Septembrin tulli' Vinne väe' Eestimaalõ ja piirdse' Narva liina. Roodsi kuning Karl XII vei uma sõaväe vinläisi vasta ja võitsõ näid Narva lahingun. Karl jäi ummi väkiga Laiusõlõ talvõkortinahe, keväjä lätõ edesi Riia poolõ. Pääle Roodsi väki Eestist ärminekit jäi maad kaitsma väiku väläsalk, mille iinotsan oll' von Schlippenbachi Wolmar Anton.

Vinne tsaaririigi ligi 25 000 mehega korpus Boriss Šeremetevi juhtmisõl murdsõ 1701. aastaga detsembrin üle külmänü Peipsi järve Liivimaalõ. Roodsi väe' olli' sis kogonõnu Erästvere kanti ja tan peeti väikumbit tapõluisi.

Vinläse' tulli' 1702. aastagal jäl Eestimaalõ ja jõudsõ' Põlva kanti, kon nä saiva kokko Schlippenbachi väega. Erästvere lahing sündü 9. jaanuaril 1702 (30.12.1701) siist 3 km lõunahummogu poolõ (Magari küla kandin). Rootsi vägi jäi tapõlusõn kaotajas ja pidi taganõma. Ka vinläse' lätõ' pia pääle lahingut Vinnemaalõ tagasi. Võitu Erästvere tapõlusõn pidäsi tsaar Peeter I väega tähtsäs. Seo pidi avitama Vinnemaa mõovõimu Eesti- ja Liivimaal kõvõmbas tetä'. Ruutõlasõ' jäivä' tapõlusõn ilma ligi 700, vinläse 3000 mehest.

Põhjasõja Erastvere lahingu mälestuskivi

1700. aasta veebruaris alanud Põhjasõja tõttu muutus lahingutandriks ka Eesti. Septembris jõudsid Vene väed Eestisse ja piirasid Narva linna. Rootsi kuningas Karl XII viis oma väliarmee venelaste vastu ja võitis neid Narva lahingus. Karl jäi oma vägedega Laiusele talvekorterisse, kevadel liikus Riia poole. Pärast Rootsi peavägede Eestist lahkumist jäi maad kaitsma väiksem väliarmee, mida juhatas Wolmar Anton von Schlippenbach.

Vene tsaaririigi ligi 25 000 mehega korpus Boriss Šeremetevi juhatusel tungis 1701. aasta detsembris üle külmunud Peipsi järve Liivimaale. Rootsi väed oli koondunud Erastvere piirkonda. Siin toimusid väiksemad lahingud.

Venelased tungisid 1702. aastal taas Eestisse ja jõudsid Põlvamaale, kus kohtusid Schlippenbachi väega. Erastvere lahing toimus 9. jaanuaril 1702 (30.12.1701) siit umbes 3 km kagus (Magari küla piirkonnas). Rootsi vägi kaotas lahingu ja oli sunnitud taanduma. Ka Vene vägi liikus varsti pärast lahingut tagasi Venemaale. Võitu Erastvere lahingus hindas tsaar Peeter I kui tähtsat sõjalist edu, mis pidi looma eeldused Vene mõjuvõimu tugevdamiseks Eesti- ja Liivimaal. Rootslased kaotasid lahingus ligi 700, vene pool umbes 3000 meest.

79. Aoraamadu kirotaja kodo

Tan eläs Hirvlaane Milvi (snd 4.04.1936). Tä om uurnu Eesti kultuuri- ja kodoluku, kõgõ inämb uma kodokanti Kanepit ja Vanna-Võromaad. Lisas toolõ Tartu Ülikooli ja baltisaksa kultuuriluku. Tä om kirotanu aolehtile üle 60 artikli ja pidänu pall’o ettekandit, timä sulõst om ilmunu mitu raamatut. Muu hulgan om tä kokko säädnu Tartu Ülikooli 350. aastapäävä üritüisi kronoloogia ja Põlvamaa kultuuriluulidsõ teedüse aastidõ kaupa. Üttegi tähtsät sündmüst ega tähtpäivä Kanepi kandin ei saa’ olla’ ilma Hirvlaane Milvilda. Tedä om tunnustõdu 2003. aastagal Hurda Jakobi rahvuskultuuri preemiäga ja Forseliusõ Seldsi medaliga. 2013. aastagal sai Hirvlaanõ Milvist Kanepi valla avvukodanik.

Kroonikakirjutaja kodu

Siin elab Milvi Hirvlaane (snd 4.04.1936). Ta on uurinud Eesti kultuuri- ja kodulugu, keskendudes oma kodukandile Kanepile ja Vana-Võromaale. Lisaks on ta uurinud Tartu Ülikooli ja baltisaksa kultuurilugu. Ta on kirjutanud ajalehtedele üle 60 artikli ja pidanud palju ettekandeid erinevatel üritustel, temalt on ilmunud mitu raamatut. Muu hulgas on ta koostanud Tartu Ülikooli 350. aastapäeva ürituste kronoloogia ja Põlvamaa kultuurilooliste andmete kogu aastate kaupa. Ükski oluline sündmus ega tähtpäev Kanepi kandis pole saanud toimuda ilma Milvi Hirvlaaneta. Teda on tunnustatud 2003. aastal Jakob Hurda rahvuskultuuri preemiaga ja Forseliuse Seltsi medaliga. 2013. aastal sai Milvi Hirvlaanest Kanepi valla aukodanik.

80. Kanepi Aiand

Kanepi Aiand pidä uma tegevusõ alustusõs 1993. aastaga aprilit, ku sai hindä umas inneskidse koloosi aiandi. OÜ Kanepi Aiand registriiriti 2002. aastagal. Aiandin om katmikalla 6500 m2, kütetävat pinda om seost 3500 m2. Ettevõttõl om kats tuutmisütsüst: Kanepi aiand ja Põlva aiand. Toodõtas 550 000 istikut aastan. Päämidse’ tuutmissuuna’ omma’ suvõ- ja püsililli kasvatus ja hal’astusõ huuldaminõ. 2019. aastagal valiti Vahtramäe Margus ja OÜ Kanepi Aiand Eesti kõgõ parõmbas luumõkasvatajas.

Kanepi Aiand

Kanepi Aiand peab oma tegevuse alguseks 1993. aasta aprilli, mil kunagine kolhoosi aiand erastati. OÜ Kanepi Aiand registreeriti 2002. aastal. Aiandis on katmikala 6500 m2, sellest köetavat pinda 3500 m2. Ettevõttel on kaks tootmisüksust: Kanepi aiand ja Põlva aiand. Toodetakse 550 000 istikut aastast. Põhilised tootmissuunad on suvi- ja püsilillede kasvatus ja haljastushooldus.

2019. aastal valiti Margus Vahtramäe ja OÜ Kanepi Aiand Eesti parimaks taimekasvatajaks.